

दिव्यांग व्यक्ती (समान संधी, हक्कांचे संरक्षण व संपूर्ण सहभाग) अधिनियम, २०१६ मधील तरतूदीनुसार मंत्रालय उपाहारगृहे यांच्या आस्थापनेवरील दिव्यांगासाठी पदाचे सुनिश्चिती करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सामान्य प्रशासन विभाग (उपाहारगृहे)

शासन निर्णय क्रमांक : आस्था २०१७/प्र.क्र.४९५/१७/मंउका,

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक- १७ फेब्रुवारी, २०२१

- संदर्भ-** १) शासन निर्णय सामान्य प्रशासन विभाग (उपाहारगृहे) क्रमांक आस्था २०१७/प्र.क्र.४९५/१७/मंउका, दिनांक ८/०२/२०१८
- २) दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६
- ३) केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची दिनांक ४/०१/२०२१ ची अधिसूचना
- ४) शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग क्रमांक दिव्यांग २०१९/प्र.क्र.२५१/दि.क.२, दिनांक ०२/०२/२०२१

प्रस्तावना-

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ दिनांक २८ डिसेंबर, २०१६ नुसार लागू करण्यात आलेला आहे. सदर अधिनियमातील नियम क्रमांक ३३ नुसार शासन सेवेतील पदे दिव्यांगासाठी सुनिश्चित करावयाची आहेत. केंद्र शासनाने दिनांक ४/०१/२०२१ च्या अधिसूचनेन्वये दिव्यांग व्यक्तींसाठी सुनिश्चित केलेल्या पदांच्या यादीचे पुनर्विलोकन करून सदर यादी www.disabilityaffairs.gov.in या वेबसाईटवर प्रसिध्द केली आहे. त्यानुषंगाने सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या दिनांक २/०२/२०२१ च्या शासन निर्णयान्वये राज्य शासनाच्या आस्थापनेवरील पदे दिव्यांग व्यक्तींसाठी सुनिश्चित करण्याबाबत सुचना निर्गमित केल्या आहेत. त्यानुषंगाने केंद्र शासनाच्या दिनांक ४/०१/२०२१ च्या अधिसूचनेनुसार मंत्रालय उपाहारगृहे/ आहारगृहाच्या आस्थापनेवर दिव्यांग व्यक्तींसाठी सुनिश्चिती केलेल्या पदांचे पुनर्विलोकन करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय-

सामान्य प्रशासन विभागाच्या अधिपत्याखालील मंत्रालय उपाहारगृह, विधानभवन उपाहारगृह, कोकणभवन उपाहारगृह व चौरस आहारगृहाच्या आस्थापनेवरील पदांवर दिव्यांग असलेल्या व्यक्तींसाठी सुयोग्य पदे सुनिश्चित करणेबाबतचा संदर्भ क्रमांक १ येथील शासन निर्णय अधिक्रमित करून पुढीलप्रमाणे सुधारित आदेश देण्यात येत आहे.

२. दिव्यांग व्यक्ती अधिनियम २०१६ मधील तरतूदीनुसार केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारिता विभागाकडून दिनांक ४/०१/२०२१ मध्ये प्रसिध्द केलेल्या अधिसूचनेसोबतच्या यादीन्वये जी पदे दिव्यांग असलेल्या व्यक्तींसाठी आरक्षण देण्यासाठी निश्चित केलेली आहे, त्या यादीतील पदांशी तुलना करून मंत्रालय उपाहारगृहे/ आहारगृहातील गट-ड संवर्गातील सरळसेवेत भरावयाची

पदे या शासन निर्णयासोबतच्या परिशिष्ट-‘अ’ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे दिव्यांग असलेल्या व्यक्तींसाठी सुनिश्चित करण्यात येत आहेत.

३. दिव्यांग व्यक्ती अधिनियम २०१६ या अधिनियमातील कलम ३४ अनुसार सामान्य प्रशासन विभागाच्या अधिपत्याखालील मंत्रालय उपाहारगृहे/आहारगृहांच्या आस्थापनेवरील गट-ड या संवर्गातील पदावरील सरळसेवा भरतीमध्ये किमान ४० टक्के दिव्यांगत्व असलेल्या (अ) अंध/अल्पदृष्टी, (ब) कर्णबधीरता अथवा ऐकु येण्यातील दुर्बलता, (क) अस्थिव्यंगता/मेंदुचा पक्षाघात (Cerebral Palsy)/ कुष्ठरोग मुक्त (Leprosy cured)/ शारीरिक वाढ खुंटणे (dwarfism)/ आम्ल हल्लाग्रस्त (acid attack victims)/ स्नायुविकृती (muscular dystrophy), (ड) स्वमग्नता (Autism)/ मंदबुद्धी किंवा आकलन क्षमतेची कमतरता (intellectual disability)/ विशिष्ट शिक्षण अक्षमता (specific learning disability)/ मानसिक आजार (mental illness), (इ) वरील ‘अ’ ते ‘ड’ मधील बहिरेपणा व अंधत्वासह एकापेक्षा जास्त प्रकारचे दिव्यांगत्व असणारे व्यक्तींसाठी असे दिव्यांगत्व प्रकार निश्चित करण्यात आले असून सदर दिव्यांगांच्या ५ प्रकारांपैकी अ, ब, क साठी प्रत्येकी १% तसेच गट ड व इ साठी १% या प्रमाणे एकूण ४% आरक्षण लागू राहील. तसेच जे पद निम्न (फिडर केडर) स्तरावर दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित केले असेल असे पद पदोन्नतीच्या पदाकरीता आपोआपच दिव्यांगांच्या सदर प्रवर्गासाठी सुनिश्चित केले असल्याचे समजण्यात यावे.

४. हा शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग क्रमांक दिव्यांग २०१९/ प्र.क्र.२५१/दि.क.२, दिनांक ०२/०२/२०२१च्या शासन निर्णयान्वये दिलेल्या सुचनांनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१०२१७१२५७२९०००७ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षंकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सोबत-परिशिष्ट-अ

(सुचिता मो.महाडिक)
उपसचिव (उपाहारगृहे)
महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा.राज्यपालांचे सचिव,
- २) मा.मुख्यमंत्र्यांचे सचिव,
- ३) मा.उपमुख्यमंत्र्यांचे सचिव,
- ४) मा.राज्यमंत्री (सामान्य प्रशासन) यांचे खाजगी सचिव,
- ५) मा.विधानसभा अध्यक्ष/उपाध्यक्ष, विधानभवन, मुंबई
- ६) मा.विधानपरिषद सभापती/उपसभापती, विधानभवन, मुंबई
- ७) मा.विरोधी पक्षनेता, विधानसभा/विधान परिषद, विधानभवन, मुंबई

- ८) मा.विधानसभा/विधानपरिषद सर्व सदस्य, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
- ९) मा.मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- १०) अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग, मुंबई
- ११) मा. आयुक्त, दिव्यांग कल्याण आयुक्तालय, पुणे
- १२) सहसचिव (दिव्यांग कल्याण), सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १३) उपसचिव, सामान्य प्रशासन विभाग, कार्या-१६अ/कार्या-१९अ, मंत्रालय, मुंबई
- १४) निवडनस्ती.

परिशिष्ट-अ

शासन निर्णय सामान्य प्रशासन विभाग (उपाहारगृहे) क्रमांक आस्था २०१७/प्र.क्र.४९५/१७/मंउका, दिनांक १७/०२/२०२१ सोबतचे सहपत्र

अ.क्र.	पदनाम	शारीरिक पात्रता	दिव्यांग प्रवर्ग	सदर पदांची जबाबदाऱ्या व कर्तव्ये	शेरा
१	२	३	४	५	६
१)	सहाय्यक आचारी	S,ST,W, MF, SE, H	a)LV , b)D, HH c)OL, CP, LC, Dw, AAV d)ASD (M), ID, SLD, MI, e) MD involving (a) to (d) above	मुख्य आचारी/ आचारी यांना उपाहारगृहाच्या स्वयंपाकगृहात खाद्यपदार्थ तयार करण्यासाठी भाज्या, कांदे, बटाटे कापणे, मसाले तयार करणे, तळणाच्या कामात मदत करणे व इतर सहाय्य करणे, तसेच व्यवस्थापकांनी सोपविलेली कामे करणे	
२)	चहा बनविणार	S, ST, W, L, BN, MF, H, C	a)B, LV , b)D, HH c)OL, BL, LC, Dw, AAV, MDy d)ASD (M, MoD), ID, SLD, MI, e) MD involving (a) to (d) above	उपाहारगृहाच्या स्वयंपाकगृहात चहा विशेषज्ञ यांना चहा, काँफी बनविण्यासाठी सहाय्य करणे, बनविण्यात आलेला गरम चहा किटलीमध्ये भरून ठेवणे तसेच व्यवस्थापकांनी सोपविलेली अन्य कामे करणे	
३)	पर्यवेक्षक	S, ST,W, RW, MF	a)B, LV, b)D, HH c)OA, BA, OL, OAL, CP, LC, Dw, AAV d)ASD (M), SLD, MI, e) MD involving (a) to (d) above	बैठकांसाठी विभागाकडून आलेल्या मागणीची नोंद घेऊन त्यानुसार चहा व खाद्यपदार्थांचा पुरवठा करणे, त्यावर नियंत्रण ठेवणे तसेच त्याचा लेखा ठेवणे, उधारपत्र विक्रीची देयके जमा करणे, तसेच व्यवस्थापकांनी सोपविलेली अन्य कामे करणे	
४)	सफाईगार	S,ST,W,BN,L, KC, PP, MF, SE, H	a)B, LV, b)D, HH c)OL, CP, LC, Dw, AAV d)ASD (M, MoD), ID, SLD, MI, e) MD involving (a) to (d) above	उपाहारगृहातील खरकटी भांडी, वापरलेली क्रॉकरी व इतर साधनसामग्री सफाई करणे. उपाहारगृहामध्ये टेबल व खुर्च्या यांची साफ सफाई करणे तसेच व्यवस्थापकांनी सोपविलेली अन्य कामे करणे	
५)	वेटर	S, ST, W, L, BN, MF, SE, H, C	a) LV, b)D, HH c)OL, OAL, BL, LC, CP, Dw, AAV d)ASD (M, MoD), ID, SLD, MI, e) MD involving (a) to (d) above	तयार खाद्यपदार्थ पुरविण्या संदर्भातील पुर्वतयारी करणे व भोजनकक्षात कर्मचाऱ्यांना खाद्यपदार्थ पुरविणे. विभागातील बैठकांसाठी चहा/ नाश्ता घेऊन जाणे , चहा, नाश्ताचा बैठकीत वाटप करणे, उपाहारगृह स्वच्छ ठेवण्यास मदत करणे तसेच व्यवस्थापकांनी सोपविलेली अन्य कामे करणे	

अ.क्र.	पदनाम	शारीरिक पात्रता	दिव्यांग प्रवर्ग	सदर पदांची जबाबदाऱ्या व कर्तव्ये	शेरा
१	२	३	४	५	६
६)	बॉयवेटर	S, ST, W, L, BN, MF, SE, H, C	a) LV, b)D, HH c)OL, OAL, BL, LC, CP, Dw, AAV d)ASD (M, MoD), ID, SLD, MI, e) MD involving (a) to (d) above	तयार खाद्यपदार्थ पुरविण्या संदर्भातील पुर्वतयारी करणे व भोजनकक्षात कर्मचाऱ्यांना खाद्यपदार्थ पुरविणे. विभागातील बैठकांसाठी चहा/ नाश्ता घेऊन जाणे , चहा, नाश्ताचा बैठकीत वाटप करणे, उपाहारगृह स्वच्छ ठेवण्यास मदत करणे तसेच व्यवस्थापकांनी सोपविलेली अन्य कामे करणे	
७)	वाढपी	S, ST, W, L, BN, MF, SE, H, C	a) LV, b)D, HH c)OL, OAL, BL, LC, CP, Dw, AAV d)ASD (M, MoD), ID, SLD, MI, e) MD involving (a) to (d) above	चौरस आहारगृहात दररोज लागणारी भाजी कापणे, कोशिंबीर तयार करणे व भोजनाच्या वेळी पदार्थाचे पंगतीत वाटप करणे, पिण्याचे पाणी पुरविणे तसेच व्यवस्थापकांनी सोपविलेली कामे करणे	
८)	हमाल	S,ST,W, MF, RW, SE, H	a)LV , b)D, HH c)OL, CP, LC, Dw, AAV d)ASD (M, MoD), SLD, MI, e) MD involving (a) to (d) above	उपाहारगृहाच्या भांडार शाखेतून स्वयंपाकगृहात लागणाऱ्या कच्च्या मालाची ने-आण करणे, ताट-वाट्या उचलणे तसेच व्यवस्थापकांनी सोपविलेली अन्य कामे करणे	
९)	शिपाई	S,ST,W,BN,L, KC, PP, MF, SE, H, C	a)B, LV , b)D, HH c)OL, OAL, CP, LC, Dw, AAV d)ASD (M), ID, SLD, MI, e) MD involving (a) to (d) above	कार्यालय उघडणे, कार्यालयातील कागदपत्रे/ नस्त्या संबंधित अधिकाऱ्यांकडे पोहचविणे, अधिदान व लेखा कार्यालयास देयके सादर करणे, धनादेश आणणे, टपाल / नस्त्या पोहचविणे, महाव्यवस्थापक /प्रशासन अधिकारी यांनी सोपविलेली अन्य कामे	

Functional Requirement Abbreviation Used- S= Sitting, ST= Standing, W=Walking, BN=Bending, L= Lifting, KC=Kneeling & Croutching, JU= Jumping, CRL=Crawling, CL= Climbing, PP=Pulling & Pushing, MF=Manipulation by fingers, RW= Reading & Writing, SE=Seeing, H=Hearing, C= Communication.

Category Abbreviation Used- B=Blind, LV=Low Vision, D=Deaf, HH=Hard of Hearing, OA=One Arm, OL=One Leg, BA=Both Arms, BL=Both Leg , OAL= One Arm & One leg, BLOA= Both Leg & One arm, BLA=Both Legs & Arms, CP=Cerebral Palsy, LC= Leprosy Cured, Dw= Dwarfism, AAV=Acid Attack, Victims, MDy= Muscular Dystrophy, ASD=Autism Spectrum Disorder (M=Mild, Mod=Moderate), ID=Intellectual Disability, SLD= Specific Learning Disability, MI=Mental Illness, MD=Multiple Disabilities.